

CS (Main) Exam : 2014

C-DRN-N-L-OBSA

MARATHI
Paper I
(LITERATURE)

Time allowed : **Three Hours**

Maximum Marks : **250**

QUESTION PAPER SPECIFIC INSTRUCTIONS

Please read each of the following instructions carefully before attempting questions :

*There are **EIGHT** questions divided in **TWO SECTIONS**.*

*Candidate has to attempt **FIVE** questions in all.*

*Questions no. 1 and 5 are compulsory and out of the remaining, **THREE** are to be attempted choosing at least **ONE** from each section.*

The number of marks carried by a question / part is indicated against it.

*Answers must be written in **MARATHI**.*

Word limit in questions, wherever specified, should be adhered to.

Attempts of questions shall be counted in chronological order. Unless struck off, attempt of a question shall be counted even if attempted partly. Any page or portion of the page left blank in the Question-cum-Answer Booklet must be clearly struck off.

SECTION A

- Q1.** पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे एकशे पन्नास (150) शब्दांत लिहा : 10×5=50
- (a) भाषेची लक्षणे कोणती ते सांगा. 10
- (b) बोर्लीच्या निर्मितीची कारणे कोणती असतात ? 10
- (c) नागपुरी बोलीचे प्रमुख विशेष सोदाहरण लिहा. 10
- (d) क्रियाविशेषण अव्यये कशाला म्हणतात ते उदाहरणे देऊन स्पष्ट करा. 10
- (e) म्हणींची स्वरूपवैशिष्ट्ये कोणती ? म्हणींमधून कोणकोणत्या विषयांचा सहजाविष्कार घडतो ? 10

- Q2.** (a) भाषा ही समग्र मानवी जीवनाला वेढून राहिलेली आहे, ती मानवी संस्कृतीचा पाया आहे असे का म्हटले जाते ? विवेचन करा. 20
- (b) सोस्यूरने भाषिक वर्तन (Parole) आणि भाषिक व्यवस्था (Langue) ही विभागणी कशा प्रकारे केली आहे ते समजावून सांगा. 15
- (c) डांगी या बोलीचे स्वरूप वेगवेगळ्या विशेषांच्या आधारे स्पष्ट करून डांगीविषयीच्या वादाची थोडक्यात माहिती लिहा. 15
- Q3.** (a) तेराव्या शतकातील मराठी भाषेचे विशेष रूपविचार, शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, वाक्प्रचार यांच्या संदर्भात उदाहरणांच्या आधारे नोंदवा. 20
- (b) विभक्ती अर्थावरून मानाव्यात की प्रत्ययावरून, या वादाचा उलगडा करा. 15
- (c) लोकनाट्यातील विनोदाला कोणकोणती अंगे असतात ते उदाहरणे देऊन स्पष्ट करा. 15
- Q4.** (a) भाषिक संरचनेचा सर्वात महत्त्वाचा गुणधर्म म्हणजे ती यांत्रिक स्वरूपाची नसते, या विधानाचे सविस्तर स्पष्टीकरण करा. 20
- (b) लोकगीतांच्या विविध व्याख्यांतून निष्पन्न होणारी लोकगीताची वैशिष्ट्ये सांगा. 15
- (c) लोककथांतील आशयाच्या विविधतेचे विवरण करा. 15

SECTION B

- Q5.** पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे एकशे पन्नास (150) शब्दांत लिहा : 10×5=50
- (a) महानुभावांच्या 'साती ग्रंथांचा परिचय करून द्या. 10
- (b) वारकरी संप्रदायाच्या इतिहासातील संत नामदेवांच्या कार्याचे मर्म विशद करा. 10
- (c) पंडिती कविता संत काव्याहून कोणकोणत्या बाबतीत वेगळी ठरते ? 10
- (d) कुसुमाग्रजांच्या काव्यलेखनाचे वेगवेगळे विशेष कोणते ते सांगा. 10
- (e) 'कोसला' या कादंबरीचे मराठी कादंबरीच्या इतिहासतले वेगळेपण कशा प्रकारे सांगता येईल ? 10
- Q6.** (a) 'तुका झालासे कळस' या उक्तीची अर्थपूर्णता विवेचनपूर्वक स्पष्ट करा. 20
- (b) बखर वाङ्मयाने मराठी साहित्यात कोणत्या प्रकारची समृद्धी आणली ? 15
- (c) दलित आत्मचरित्रलेखनाचे ऐतिहासिक महत्त्व कोणते ? 15
- Q7.** (a) स्त्रियांच्या कथासाहित्याने मराठी कथाविश्वात कोणती कामगिरी बजावली ? 20
- (b) शंकर पाटील यांच्या ग्रामीण साहित्यनिर्मितीचे स्वरूप सोदाहरण स्पष्ट करा. 15
- (c) साहित्य आणि समाज यांच्यात कोणत्या प्रकारचे संबंध असतात ? विवेचन करा. 15
- Q8.** (a) ललित साहित्याचे शास्त्रीय साहित्याहून असणारे वेगळेपण कशा प्रकारे मांडता येईल ? 20
- (b) वाचकास व लेखकास समीक्षा कोणकोणत्या प्रकारे उपयोगी पडते ? 15
- (c) आस्वादक समीक्षा ही समीक्षाच नव्हे, या मताचा परामर्श घ्या. 15

CS (Main) Exam : ,2014

MARATHI
Paper—II
(Literature)

Time Allowed : Three Hours

Maximum Marks : 250

QUESTION PAPER SPECIFIC INSTRUCTIONS

Please read each of the following instructions carefully before attempting questions :

There are **EIGHT** questions divided in **Two Sections**.

Candidate has to attempt **FIVE** questions in all.

Question Nos. 1 and 5 are compulsory and out of the remaining, **THREE** are to be attempted choosing at least **ONE** question from each section.

The number of marks carried by a question/part is indicated against it.

Answers must be written in **MARATHI**.

Word limit in questions, wherever specified, should be adhered to.

Attempts of questions shall be counted in chronological order. Unless struck off, attempt of a question shall be counted even if attempted partly. Any page or portion of the page left blank in the answer book must be clearly struck off.

SECTION—A

- Q.1. पुढील पाच उताऱ्यांचे प्रत्येकी 150 शब्दांत रसास्वादपूर्वक सटीक स्पष्टीकरण करा :— 10×5=50
- Q. 1(a) "आपण मनाई हुकूम तोडला म्हणून तो आता भडकून गुराढोरासारखा आपल्याला बडविणार आणि घरी गेल्यावर सासू जळत्या कोलीताने समाचार घेणार, उपाशी ठेवणार, या कल्पनेने तिला मागे फिरण्याची इच्छा होऊ लागली. परंतु तिला मागे फिरता येत नव्हते. मागे फिरले तरीही मार पडणारच होता." 10
- Q. 1(b) "मी मानेनं नकार दर्शवितो. क्षणात हाकेच्या अंतरावर गेलेला असतो. पण माय मात्र जागच्याजागीच खिळून असते. तिनं उजव्या हातात लुगड्याचा पदर उंचावून धरला असतो. कधी कधी तो डोळ्यांना भिडला असतो." 10
- Q. 1(c) "आयुष्य तुझं आहे. त्यातले निर्णय तू घ्यायचेस. मी तुझा निषेधही करत नाहीये आणि वाहवाही. पण निदान तू स्वतःची प्रतारणा करू नकोस." 10
- Q. 1(d) "मला वाटलं आता वाटेतच चेलमा है. व पाणी बी काळं भोर दिसतंय व उतीम लोक कोणी बी दिसत नाही तर पिऊन घ्यावं पाणी व चालतं व्हावं. पुढे बऱ्याच अंतरावर पाणी होतं. पण तितक्या लांब जाण्यापेक्षा इथंच प्यावं पाणी असं वाटू लागलं." 10
- Q. 1(e) "तव रंभाइसें काइ नेणों : कवणेंसी कटकट करीत होतीं : तें भटोबासीं आइकीलें आणि म्हणितलें : हां वो रंभाइ : तू अखंड कटकट करीतसि : तू जाये : म्हणौनि दवडीली : सिवीया दीघलीया : जैसे कोपले : मग तियें विजना गेली : विजन केलें : माघौति वेळेंसि आली : भटोबासी दंडवत केलें : " 10

Q. 2. पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :—

- Q. 2(a) 'स्मृतिस्थळ'च्या भाषाशैलीची वैशिष्ट्ये सोदाहरण स्पष्ट करा. 15
- Q. 2(b) महात्मा जोतिबा फुले यांनी ज्ञानाची, विद्येची महती समाजमनावर कशी बिंबवली, त्याचे विश्लेषण करा. 15
- Q. 2(c) 'ब्राह्मणकन्या' या कादंबरीतून प्रकट होणाऱ्या आधुनिकतेचे स्वरूप उलगडून दाखवा. 20

Q. 3. पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :—

- Q. 3(a) " 'साष्टांग नमस्कार' या नाटकाने मराठी विनोदाला बहुमुखी आणि बहुरंगी बनविले आहे" या विधानाची चर्चा करा. 20
- Q. 3(b) 'जन हे वोळतु जेथे' या कादंबरीत मार्क्सवादाचा प्रभाव कितपत जाणवतो त्याची चिकित्सा करा. 15
- Q. 3(c) विदर्भातील निम्नस्तरीय जीवनात चालू असलेला दारुण संग्राम उद्धव शेळके यांच्या कथांमधून कसा प्रकट झालेला आहे, ते सोदाहरण सांगा. 15

Q. 4. पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :—

- Q. 4(a) बाबूराव बागूल यांच्या कथालेखनात प्रकट झालेल्या अन्यायाविरुद्धच्या आक्रमकतेचे स्वरूप स्पष्ट करा. 15
- Q. 4(b) स्त्री-पुरुष संबंधातील ताण हे 'एकेक पान गळावया' चे मध्यवर्ती आशयसूत्र आहे काय ?—चर्चा करा. 20
- Q. 4(c) 'आठवणींचे पक्षी' या आत्मकथनाच्या आधारे प्र. ई. सोनकांबळे यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे विशेष वर्णन करा. 15

SECTION—B

Q.5. पुढील पाच पद्यखंडांचे प्रत्येकी 150 शब्दांत रसास्वादपूर्वक सटीक स्पष्टीकरण करा :— 10×5=50

- Q. 5(a) "भाकरीचा चंद्र शोधण्यात जिंदगी बरबाद झाली
हे हात माझे सर्वस्व, दारिद्र्याकडे गहाणच राहिले
कधी माना उंचावलेले, कधी कलम झालेले पाहिले" 10
- Q. 5(b) "वा तांडव करिता सोम प्राशुनी काली
रक्तात नाहली शिरमुंडावळ भाली
थयथया नाचता नरड्यांवर प्रेतांच्या
हे कंकण निखळुनि पडले भूवर खाली" 10
- Q. 5(c) "नको मोजू माझ्या
मुक्तीची अंतरे;
ब्रह्मांडाची दारे
बंद झाली." 10
- Q. 5(d) "दिवसेंदिवस माणसं अशी छोटी छोटी होत जातायत
चुका आपण करतो
दोष सैतानाला देतो" 10

Q. 5(e) "मुखी नाम हाती टाळी। दया नुपजे कोणे काळी।।
काय करावे ते गाणे। धिक् धिक् ते लाजिर, वाणे।।
हरिदास म्हणोनी हालवी मान। कवडीसाठी घेतो प्राण।।
हरिदासाचे पायी लोळे। केशी धरोनी कापी गळे।।"

10

Q. 6. पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :—

Q. 6(a) ज्ञानदेवांच्या कार्याचे वर्णन नामदेवांनी कसे केले आहे, आणि त्यातून त्यांच्या ज्ञानदेवाविषयीच्या भावना कशा व्यक्त होतात, ते सांगा. 15

Q. 6(b) संतांच्या आणि पंडितांच्या कवितेपेक्षा शाहिरी काव्य अगदी वेगळ्या प्रकारचे कसे होते, त्याचे विवेचन 'पैजण' मधील कवितांच्या आधारे करा. 20

Q. 6(c) 'दमयंतीस्वयंवर' या काव्यातील प्रसंगनिर्मितीचे कौशल्य वर्णन करा. 15

Q. 7. पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :—

Q. 7(a) बालकवींनी निसर्गातील विविध घटकांना मानवी भावना कशा प्रदान केल्या आहेत, ते सोदाहरण वर्णन करा. 15

Q. 7(b) केशवसुतांच्या सामाजिक आशयाच्या कवितांचा वारसा कुसुमाग्रज यांनी पुढे चालविला असे म्हणता येईल का, ते 'विशाखा' मधील कवितांच्या आधारे ठरवा. 20

Q. 7(c) दाहक प्रेमवंचनेचा खोल कडवट अनुभव करंदीकरांच्या प्रेमकवितेत कसा व्यक्त होतो, ते 'मृद्गंध' मधील कवितांच्या आधारे सांगा. 15

Q. 8. पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :—

Q. 8(a) 'जाहीरनामा' या कवितासंग्रहातील कवितांमधून प्रकट झालेले दुःख आणि दारिद्र्य यांचे स्वरूप वर्णन करा. 15

Q. 8(b) ग्रेस यांच्या 'संध्याकाळच्या कविता' मधील प्रतिमासृष्टीचे वेगळेपण स्पष्ट करा. 20

Q. 8(c) 'या सत्तेत जीव रमत नाही' या संग्रहातील कवितांचे आकृतिबंध विविध पातळ्यांची सरमिसळ करून कसे बनलेले आहेत, ते विशद करा. 15